

Пам'ятка для військовослужбовців щодо виявлення та документування воєнних злочинів

Обізнаність військових щодо ідентифікації воєнних злочинів та поводження на місцях їх вчинення, фіксація таких подій, може мати вирішальне значення для запобігання подальшої шкоди або загибелі людей, а також забезпечення важливих доказів для притягнення винних до відповідальності як на національному так і міжнародному рівнях.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!!

Виявлення та документування воєнних злочинів не є обов'язком військовослужбовців та належать до компетенції професійних слідчих.

Зазначені рекомендації розраховані на застосування виключно за умови відповідної безпекової ситуації. Завдання, покладені на військовослужбовця та його безпека мають безперечний пріоритет.

Що таке воєнний злочин?

Воєнним злочином[1] вважається будь-яке серйозне порушення законів та звичаїв війни. Це можуть бути:

- Умисне вбивство цивільних осіб
- Катування
- Нелюдське поводження
- Незаконне позбавлення волі
- Розграбування
- Руйнування цивільних об'єктів
- Використання заборонених видів зброї
- Сексуальне насильство

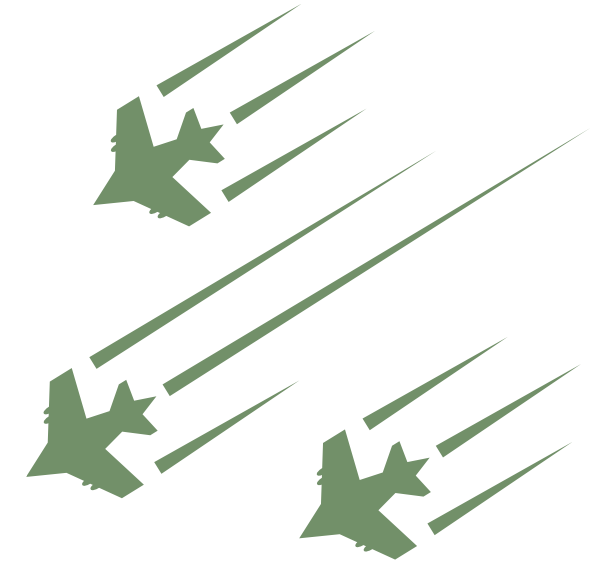

[1]Воєнні злочини визначаються звичаєвим міжнародним гуманітарним правом та Римським статутом Міжнародного кримінального суду як порушення законів та звичаїв війни. Повний перелік воєнних злочинів, закріплений у статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду

Безпосередніми ознаками воєнних злочинів можуть бути такі:

- руйнівні моделі ведення бойових дій, а саме надмірні бомбардування цивільних кварталів або цілеспрямоване ураження цивільного населення під час бою;
- навмисні напади на медичні установи, такі як лікарні або клініки;
- умисне спрямування нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичні пам'ятники (якщо вони не є військовими цілями);
- застосування смертоносної сили проти протестувальників та інших беззбройних цивільних осіб;
- страта військовополонених та інші.

Будьте уважними до подій та дій, які можуть свідчити про воєнні злочини!

Поводження на місці вчинення воєнного злочину.

Поводьтеся на місці вчинення воєнного злочину з максимальною обережністю.

Збирайте дані про обставини, свідків, місце події та характер злочину.

Не можна порушувати та не знищувати жодних доказів. За можливості місце вчинення воєнного злочину має лишитися у стані, в якому воно знаходилося на момент виявлення.

CRIME SCENE - DO NOT CROSS   CRIME SCENE - DO NOT CROSS

Як документувати воєнні злочини?

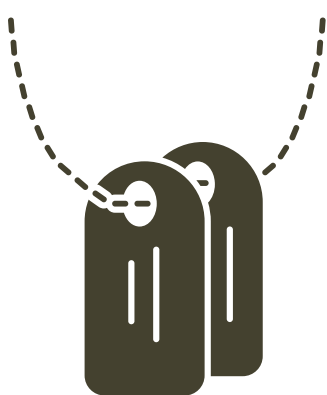
Фіксація воєнного злочину має розпочатися одразу після виявлення його ознак.

За можливості фіксуйте всі деталі події в письмовому вигляді. Включайте дату, час, місце, координати, учасників та свідків.

Звертайте увагу на маркування та інші форми ідентифікації, які можуть бути виявлені на боеприпасах, уламках, транспортних засобах тощо.

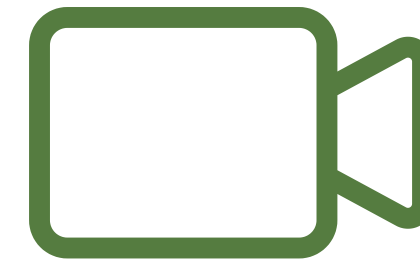

Намагайтеся збирати докази не тільки щодо самого інциденту, але і щодо можливих винуватців. Для цього необхідно зафіксувати такі деталі: підрозділ, відповідальний за напад; відповідні комунікації командування та управління; присутність командирів на місці події; тип вогнепальної зброї, що використовувалась; і військова техніка, що використовувалась.

Фотографії та відеозаписи

По кожному об'єкту в ідеалі слід зробити **три фотографії**: одну з більшої відстані, де буде охоплено загальний контекст; одну з середньої відстані з фокусом на об'єкті; і фотографію великим планом будь-якої деталі, яка може становити інтерес.

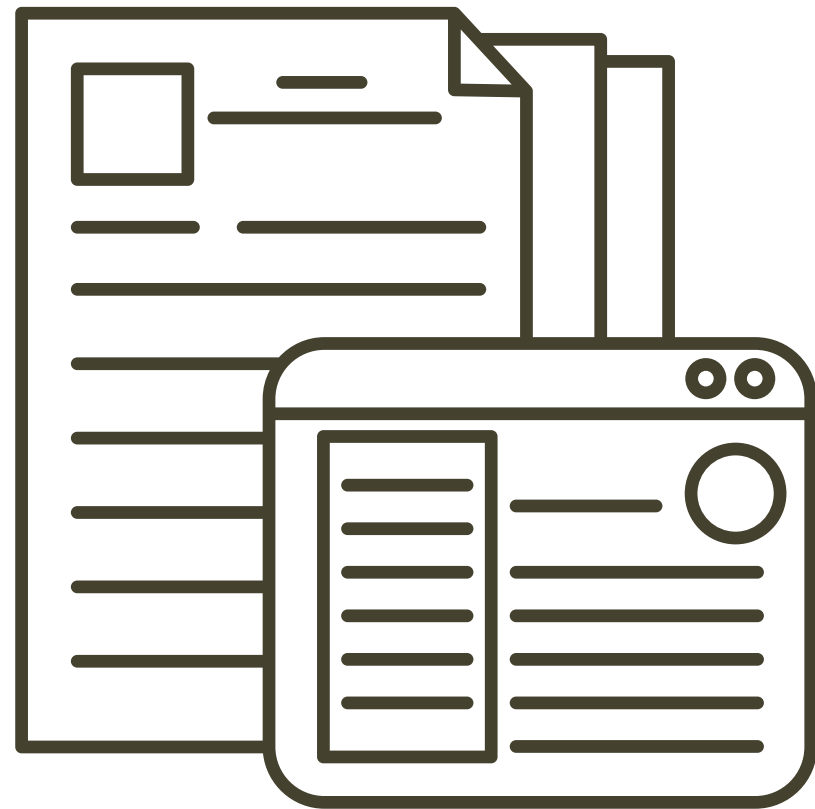

Відеозапис має бути здійснений як загального плану, так і деталей вчиненого злочину.

Може бути використана будь-яка техніка для фіксування воєнних злочинів, відеозапис, зокрема, може здійснюватись за допомогою БПЛА.

Фото- та відеозаписи ознак воєнного злочину за можливості необхідно зберегти на окремому носії інформації.

Повідомлення про злочин

Внутрішня звітність. Повідомте командирів про виявлені злочини. Використовуйте встановлені канали для подачі інформації.

Співпраця з правоохоронними органами. У разі необхідності співпрацюйте з міжнародними або національними слідчими органами.

Важливо пам'ятати

- Ваші дії можуть вплинути на майбутнє розслідування.
- Будьте обережними, дійте відповідно до ситуації. Безпека понад усе. Не наражайте себе на небезпеку під час збору доказів.
- Дотримуйтесь правил військової дисципліни.
- Будьте об'єктивними та неупередженими.
- Зберігайте конфіденційність інформації про свідків.

Корисні посилання

Державні органи України:

- Генеральна прокуратура України: <https://warcrimes.gov.ua>;
- Служба безпеки України: чат-бот @russian_war_tribunal_bot; електронна пошта 2022.02.24@gmail.com; телефони цілодобової гарячої лінії +38 (068) 1289229; +38 (066) 6829937; +38 (063) 0665937 (Signal, WhatsApp, Telegram);
- Проект KSE Institute (Київська школа економіки) спільно з Офісом Президента України та Міністерством економіки: <https://damaged.in.ua>;

Міжнародні структури:

Прокурор Міжнародного кримінального суду можна надсилати інформацію напрямку будь-якою мовою на електронну пошту:

otr.informationdesk@icc-cpi.int.

Корисні посилання

5:00 AM
COALITION

Громадські ініціативи:
Коаліція “Україна. П’ята ранку”:
warcrimesos.ua@gmail.com; www.5am.in.ua

Центр документування воєнних злочинів,
відкритий Громадянською мережаю ОПОРА у
Варшаві: +48 690 848 019 або через онлайн-
форму на сайті www.warcrimescenter.org.

Залишайтеся пильними та відповідальними!

**Документування воєнних злочинів – це наш спільний
обов'язок перед майбутніми поколіннями.**

**Ця пам'ятка має загальний характер і не замінює
консультацію з юристом.**

Підготовлено до друку та видано за грантової підтримки Національного фонду досліджень України в рамках проекту «Захист прав людини в концепції перехідного правосуддя: українська модель»
(реєстр. номер: 2022.01/0204)

Зміст, висвітлений у цій пам'ятці, може не співпадати з поглядами Національного фонду досліджень України і є виключною відповідальністю авторів.